

**Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring
av kärnenergilagen**

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att kärnenergilagen skall ändras för att motsättningarna mellan den och lagstiftningen i Europeiska unionen (EU) skall kunna elimineras med beaktande av vad som har föreslagits i regeringens proposition om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen. Genom dessa fördragsbestämmelser blir Finland fördragspart också i fördraget om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen.

I propositionen föreslås att lagen skall ändras också på så sätt att de finländska kärnkraftsbolagen skall sköta hanteringen till alla delar inklusive slutförvaringen i Finland av det kärnavfall de producerat. På motsvarande sätt

skall kärnavfallshanteringen av utomlands producerat kärnavfall till inga delar kunna skötas i Finland. Till denna del sammanhänger propositionen inte med Finlands medlemskap i Europeiska unionen.

Den föreslagna lagen ansluter sig till sina huvuddelar till Finlands eventuella medlemskap i Europeiska unionen och avsikten är att den skall träda i kraft samtidigt med medlemskapet. Om tidpunkten för ikraftträdandet skall stadgas genom förordning. Till den del den föreslagna lagen gäller ombesörjande av kärnavfall uteslutande i Finland eller uteslutande utomlands, är avsikten att lagen skall träda i kraft under år 1996 likaså vid en tidpunkt som stadgas genom förordning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	III Propositionens verkningar på organisation och ekonomi	12
ALLMÄN MOTIVERING	3	1. Ändringar som ansluter sig till Euratomfördraget	12
I Ändringar som beror på anslutningen till Euratomfördraget	3	2. Övriga ändringar	12
1. Inledning	3	2.1. Inledning	12
2. Nuläge och föreslagna ändringar	3	2.2. Ekonomiska verkningar	13
2.1. Rådets direktiv om övervakning och kontroll av transport av radioaktivt avfall mellan medlemsstaterna och till och från gemenskapen (92/3/Euratom)	3	2.3. Ekonomiska reserveringar	14
2.2. Euratomfördragets VI kapitel	4	2.4. Organisatoriska verkningar	15
2.3. Euratomfördragets VII kapitel	5	IV Beredningen av propositionen	15
2.4. Euratomfördragets IX kapitel	6	1. Ändringar som ansluter sig till Euratomfördraget	15
II Övriga ändringar	7	2. Övriga ändringar	15
1. Ombesörjande av kärnavfall som producerats i Finland	7	V Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	15
1.1. Inledning	7	1. Ändringar som ansluter sig till Euratomfördraget	15
1.2. Kärnavfallshanteringens politik och tidigare beslut	7	2. Övriga ändringar	15
1.3. Nuläge och föreslagna ändringar	8	DETALJMOTIVERING	16
1.3.1. Nuvarande stadganden	8	1. Lagförslaget	16
1.3.2. Hantering av använt bränsle från Lovisa kraftverk	10	2. Ikraftträdande	18
1.3.3. Föreslagna ändringar	11	3. Lagstiftningsordning	18
2. Förslag som gäller utomlands producerat kärnavfall	11	3.1. Ändringar i anslutning till Euratomfördraget	18
		3.2. Övriga ändringar	18
		LAGTEXT	19
		BILAGA	22
		Parallelltext	22

ALLMÄN MOTIVERING

I Ändringar som beror på anslutningen till Euratomfördraget

1. Inledning

Finlands anslutning till Europeiska unionen (EU) inbegriper anslutning som fördragspart till alla fördrag som ingår i Europeiska unionen och därmed också till fördraget om upprättande av Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom) (Euratomfördraget). Därav följer att stadgandena i kärnenergilagen (990/87) inte får stå i strid med Euratomfördraget eller med den sekundärlagstiftning som har givits med stöd av det. Avsikten är att fördraget och de bestämmelser som givits med stöd av det skall bli en del av finsk rätt på det sätt som har föreslagits i regeringens proposition om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen (RP 135/1994 rd.), nedan EU-propositionen.

Euratoms ursprungliga mål var att skapa de förutsättningar som behövs för en snabb organisation och tillväxt av kärnenergiindustrierna. Enligt Euratomfördraget har Euratom i uppgift att:

- främja forskning och säkerställa spridning av teknisk information,
- uppställa enhetliga säkerhetsnormer för befolkningens och arbetstagarnas hälsoskydd,
- underlätta investeringar för utbyggnaden av kärnenergin,
- tillförsäkra samtliga förbrukare inom gemenskapen en regelbunden och rättvis försörjning med malmer och kärnbränslen,
- genom lämplig kontroll garantera att kärnmaterial inte används för förbjudna ändamål,
- i vissa fall utöva sin äganderätt till kärnmaterial,
- säkerställa tillgång till de bästa tekniska hjälpmedel,
- upprätta sådana förbindelser med andra länder och internationella organisationer som är ägnade att främja framsteg i samband med den fredliga användningen av kärnenergi.

2. Nuläge och föreslagna ändringar

2.1. Rådets direktiv om övervakning och kontroll av transport av radioaktivt avfall mellan medlemsstaterna och till och från gemenskapen (92/3/Euratom)

En av Euratoms uppgifter är att uppställa enhetliga säkerhetsnormer för befolkningens och arbetstagarnas hälsoskydd. I detta syfte fastställer Euratom enligt 30 artikeln Euratomfördraget grundläggande normer. Genom dem definieras högsta tillåtna doser i samband med tillräckligt hälsoskydd, högsta tillåtna exponering och kontaminering samt de grundläggande principerna för arbetstagarnas hälsokontroll.

Med det direktiv som ovan nämnts fastställs innehållet i, förfaringsätten för och ansvarsfördelningen i fråga om övervakningen av transport av radioaktivt avfall som görs både mellan medlemsländerna och till och från länder utanför gemenskapen. Därmed är transport av radioaktivt avfall, d.v.s. kärnavfall, som avses i kärnenergilagen, mellan stater som hör till gemenskapen, till dessa stater från andra stater samt från stater som hör till gemenskapen till andra stater tillåten först sedan ursprungsstaten, mottagarstaten och alla transitstater har gett sitt samtycke till transporten. Samtycke förutsätts också från de stater som inte hör till Euratomfördraget. Myndigheterna i alla de ovan avsedda staterna kan godkänna eller förkasta en ansökan eller ställa villkor för att den skall godkännas. Villkoren får dock inte vara strängare än de som den godkännande parten ställer för transporter som enbart sker inom det egna området.

Direktivet berör inte den rätt en medlemsstat eller ett företag, som verkar i en medlemsstat, har att till ursprungslandet återsända radioaktivt avfall som har bearbetats. Det berör inte heller rätten att till sändarlandet returnera avfall eller andra produkter som härstammar från upparbetningen av använt bränsle.

Enligt kärnenergilagen är export och import och därmed också transittransport av kärnavfall beroende av tillstånd. I dagens läge krävs

tillstånd i alla de ovan relaterade fallen. När direktivet blir bindande för Finland, kan kraven i det på behörigt sätt beaktas i tillståndsförfarandet.

I samband med undertecknandet av anslutningsfördraget avgav Finland och EU:s medlemsstater en gemensam förklaring om transporter av radioaktivt avfall (förklaring 23), där de bekräftar att gemenskapens lagstiftning inte innebär någon skyldighet för en medlemsstat att ta emot någon uttrycklig transport av radioaktivt avfall från en annan medlemsstat.

I kärnenergilagerna skall stadgas om den behöriga myndighet som behövs för att kraven i direktivet skall bli uppfyllda samt att, då kärnavfall transporteras från Finland till en EU-stat eller vidare via en EU-stat, samtycke skall införskaffas av alla de stater som förutsätts i direktivet samt att också övriga åtgärder som direktivet förutsätter vidtas.

2.2. Euratomfördragets VI kapitel

Enligt stadgandena i Euratomfördragets VI kapitel har gemenskapen en särskild byrå som har i uppgift att säkerställa försörjningen med malmer, råmaterial (atområbränsle) och särskilda klyvbara material (tillsammans kärnämnen) enligt principen om lika tillgång till resurserna och genom en gemensam försörjningspolitik inom gemenskapen.

För att uppnå dessa mål har byrån en s.k. optionsrätt till malmer, atområbränslen och särskilda klyvbara material, som produceras inom medlemsstaternas territorier, samt ensamrätt att ingå avtal om leverans av malmer, atområbränslen och särskilda klyvbara material från länder inom eller utom gemenskapen.

Enligt artikel 55 i fördraget skall medlemsstaterna lämna eller låta lämna byrån all information som denna behöver för att kunna utöva sin optionsrätt och sin ensamrätt att ingå avtal om leveranser av kärnämnen.

Därför skall i kärnenergilagerna tas in ett stadgande om skyldigheten att ge information.

Via byrån har Euratom äganderätt till alla kärnämnen som ett företag har producerat eller importerat, med undantag av kärnämnen som används för försvarsändamål. I praktiken gäller äganderätten anrikat uran och plutonium. Äganderätten är dock i praktiken i hög grad formell, eftersom medlemsstaterna, fysiska personer eller företag har obegränsad rätt att

använda och förbruka de kärnämnen de på behörigt sätt har fått i sin besittning, om Euratomfördragets förpliktelser iakttas.

Den optionsrätt som försörjningsbyrån har gäller å ena sidan kärnämnenas producenter och å andra sidan användare. Eftersom dylika ämnen inte produceras här, är endast den sist nämnda aspekten av direkt betydelse ur finländskt perspektiv. För att anpassa efterfrågan bland användarna på EU:s område till produktionen har byrån enligt 57 artikeln Euratomfördraget rätt att förvärva användningsrätt och bruksrätt till de ovan nämnda kärnämnen. Detta är nödvändigt i de fall där byrån prissätter leveranserna och fungerar som medlare mellan producenternas och förbrukarnas behov. Byrån kan inte formellt tvinga producenterna och förbrukarna att ingå avtal, men sakligt sett är dessa tvungna att skaffa sitt kärnämne via byrån, om den kräver detta. Om avtal ingås, kan det innebära bruk av optionsrätten, varvid en enskild producentens kärnämnen används för att uppfylla detta avtal.

Byrån har formellt ensam behörighet att ingå leveransavtal om kärnämnen från länder utanför gemenskapen. Avsikten är att byrån utgående från dessa leveransavtal skall ingå leveransavtal med förbrukarna. Såsom närmare har refererats i EU-propositionen, har byrån i praktiken nöjt sig med att endast bekräfta eller i något fall förkasta redan ingångna avtal.

I fråga om annat kärnmaterial än särskilda klyvbara material är förfarandena och byråns rättigheter något så när likadana, med undantag av att äganderätten till malmer och atområbränsle definieras enligt varje medlemsstats nationella lagstiftning när dessa ämnen härstammar från stater utanför gemenskapen.

Enligt artikel 67 Euratomfördraget bör priserna för kärnämnesleveranser i regel bestämmas genom att tillgång och efterfrågan balanseras mot varandra, utan att medlemsstaterna åsidosätter dessa bestämmelser genom nationella föreskrifter. Byrån har getts i uppdrag att övervaka att medlemsstaterna inte använder en sådan prissättning som syftar till att tillförsäkra vissa förbrukare en privilegierad ställning. Kommissionen har rätt att vid behov återföra priserna till en nivå som stämmer överens med de allmänna konkurrensprinciperna. Rådet kan för sin del på förslag av kommissionen justera producentpriserna.

Byrån står enligt artikel 53 i Euratomfördraget under tillsyn av kommissionen, som

fastställer riktlinjerna för byråns verksamhet. Kommissionen har vetorätt mot byråns beslut. Varje direkt eller indirekt åtgärd från byråns sida då den utövar sin optionsrätt eller sin ensamrätt att ingå leveransavtal kan av de berörda parterna hänskjutas till kommissionen varvid kommissionen inom en månad skall fatta beslut i frågan.

Import- och exportavtal samt leveransavtal som ingås utomlands och som gäller ovan avsedda kärnämnen är redan nu beroende av tillstånd. Vid tillståndsprövningen skall bl.a. ombesörjas att verksamheten är förenlig med samhällets helhetsintresse och därmed inte heller står i strid med de internationella avtal som binder Finland.

Av skäl som refereras nedan i punkt 2.4. kan till följd av den gemensamma marknad som nu bildas export- och importtillstånd som gäller transport av kärnämnen och vissa andra ämnen och anordningar inom kärnsektorn mellan EU-områdena inte längre avgöras genom ändamålsenlighetsprövning. På grund av detta och för att det skall vara klart att de ovan avsedda avtalsbestämmelserna obestriddligen kan beaktas då tillstånd beviljas, då tillståndsvillkor ställs och då verksamheten övervakas, skall i kärnenergilagen tas in ett stadgande där som förutsättning för att tillstånd skall beviljas uttryckligen stadgas att verksamheten också skall uppfylla bestämmelserna i Euratomfördraget.

2.3. Euratomfördragets VII kapitel

Detta kapitel gäller det kontrollsystem som getts kommissionen i uppgift och vars syfte idag är att säkerställa att förpliktelseerna i kärnstoppavtalet gällande användningen av kärnmaterial på gemenskapens kärnvapenfria medlemsstaters område följs och att kärnmaterial i civilt bruk i de länder i gemenskapen som har kärnvapen inte överförs till andra ändamål än de har uppgivits för. Dessutom ingår i artiklarna föreskrifter om kommissionens rättigheter i anslutning till kontrollsystemet och medlemsstaternas och medborgarnas förpliktelser. Den kontroll som här avses innefattar också s.k. säkerhetsarrangemang dvs. åtgärder för att skydda kärnmaterial mot kriminell verksamhet.

Fördraget förutsätter en kontroll som i hög grad är av samma slag som den tillsyn strålsä-

kerhetscentralen idag utövar till den del som gäller kontroll av kärnmaterial. Utöver detta idkar strålsäkerhetscentralen sådan kontroll som har till syfte att garantera att användningen av kärnenergi är säker. Den kontroll som avses i fördraget gäller malmer, kärnämnen och använt kärnbränsle samt anläggningar som använder och behandlar dessa.

Artikel 79 i fördraget förpliktar innehavarna av kärnmaterial att föra bok över de kärnmaterial de innehar, framställer, erhållit eller överlåtit och att rapportera därom direkt till kommissionen i den utsträckning det behövs för kontrollen. Över de ovan nämnda anläggningarna skall till kommissionen sändas de data som är nödvändiga med tanke på kontrollen. Alla de data och rapporter som avses här skall också sändas till behöriga nationella myndigheter.

Kommissionen kan också sända inspektörer till medlemsstaternas territorium. Samtycke av medlemsstaterna till att inspektören sänds förutsätts inte och inte heller medlemsstatens godkännande av inspektörens person.

Med hänvisning till ovanstående skall i kärnenergilagen tas in stadganden med vilka verksamhetsidkarna förpliktas att uppfylla den skyldighet att direkt informera kommissionen som kontrollsystemet i Euratomfördraget förutsätter. Vidare skall kommissionens inspektörer garanteras de tillträdesrättigheter som fördraget förutsätter.

I artikel 83 i fördraget fastställs sanktioner som kommissionen får tillgripa mot personer eller företag som låter bli att följa förpliktelser som ålagts dem i kapitlet om säkerhetskontroll i fördraget. I artikeln uppräknas sanktionerna enligt svårighetsgrad. Sanktionerna kan vara varning, indragning av vissa förmåner, såsom finansiellt eller tekniskt bistånd, att företaget för en tid av högst fyra månader ställs under förvaltning av en person eller en nämnd som har utsetts i samförstånd av kommissionen och staten i fråga eller att kärnmaterialet helt eller delvis tas bort. Trots att av äganderätten till gemenskapens kärnmaterial enligt artikel 86 följer att återtagning av kärnmaterial inte formellt är ett beslut, är det i praktiken dock fråga om en jämförbar åtgärd.

År 1992 utfärdades en varning och 1990 tillsatte kommissionen en nämnd bestående av tre personer i ledningen för ett kärnkraftverk i fyra månaders tid.

Enligt punkt 2 i artikeln är kommissionens

beslut om överlåtelse av kärnmaterial verkställbara i medlemsstaterna. Avvikande från gemenskapens normala praxis har talan som förs vid EG-domstolen suspensiv verkan. Domstolen får dock, efter framställning av kommissionen eller en medlemsstat, förordna om omedelbar verkställighet av beslutet.

Enligt punkt 3 i artikeln får kommissionen lämna medlemsstaterna rekommendationer om lagar och andra författningar avsedda att säkerställa att förpliktelserna iakttas av de ansvariga. Sådana rekommendationer har inte lämnats. Enligt punkt 4 skall medlemsstaterna säkerställa att sanktionerna verkställs och att de för skadan ansvariga korrigerar situationen.

Kärnenergilagen ger redan i dagens läge de finländska myndigheterna tillräckliga fullmakter att säkerställa att de som gjort sig skyldiga till förseelser skall följa de förpliktelser som ålagts dem. Kärnenergilagen bör dock ändras så att den beaktar den rätt som kommissionen enligt Euratomfördraget har att tillgripa sanktioner mot överträdelse som framkommit i kontrollen av kärnmaterialet.

2.4. Euratomavtalets IX kapitel

I kapitlet behandlas den gemensamma marknaden på kärnenergiområdet. Enligt artikel 92 tillämpas bestämmelserna om den gemensamma marknaden i fördraget endast på varor och produkter som är uppräknade i bilaga IV till fördraget. Rådet kan på förslag från kommissionen ändra listorna. Listorna i bilagan innehåller s.k. kärnmaterial, malmer som innehåller kärnmaterial och kemiska föreningar och legeringar av kärnmaterial som kommer i fråga i olika skeden av framställningen av kärnbränsle. Listorna omfattar kärnreaktorer och deras moderatorer, delar och reservdelar till reaktorer, anordningar för behandling och transport av kärnmaterial samt en mängd anläggningar och produkter som behövs för kärnenergiforskning. Bilagan kan inte anses omfatta det radioaktiva avfall som uppstår vid användningen av kärnenergi.

EG-domstolen har i sitt beslut 1/78 ansett att bestämmelserna om den gemensamma marknaden på kärnenergiområdet i Euratomfördraget inte betyder annat än en tillämpning på ett

visst bestämt område av de juridiska begrepp i EG-fördraget, vilka bildar grunden för den gemensamma marknaden i EG. Enligt domstolen berör de befrielsen av transporter av kärnmaterial och bestämda specialmaterial och -anläggningar så, att hinder som direkt eller indirekt beror på den nationella lagstiftningen angående beskattning, handel eller tekniska faktorer får inte försvåra dem. Målet är att skapa ett område för den gemensamma marknaden.

För import och export av flera av de varor och produkter som uppräknas i bilagan behövs tillstånd enligt kärnenergilagen och beviljandet av detta tillstånd baseras på ändamålsenlighetsprövning. För att skapa den gemensamma marknaden på kärnenergiområdet måste kärnenergilagen ändras så att transporten av ovan nämnda ämnen och anordningar mellan EU-stater inte längre skall bli föremål för ändamålsenlighetsprövning när tillstånd beviljas, utan tillstånd skall beviljas om inte annat följer av säkerhetsaspekter eller krav i fråga om skydds- och beredskapsarrangemangen och arrangemang som är jämförbara med dessa.

Enligt 97 artikeln i fördraget får ingen på nationalitet grundad inskränkning uppställas för deltagande i bygge av kärnenergianläggningar som är avsedda för industriellt eller vetenskapligt ändamål inom gemenskapen. Dessa inskränkningar får inte tillämpas gentemot fysiska personer eller juridiska personer som står under en medlemsstats jurisdiktion och som önskar delta i uppförandet av vetenskapliga eller industriella kärnanläggningar inom gemenskapen. Enligt kärnenergilagen kan utländska samfund eller myndigheter beviljas tillstånd endast i vissa transportfall och vid tillfällig användning av en kärnanläggning på finländskt territorium. Dessutom kan tillstånd att importera och exportera kärnämne eller kärnavfall samt att utöva annan verksamhet i anslutning till dessa beviljas en internationell organisation och en utländsk myndighet som har i uppgift att sörja för den kontroll som avses i ett internationellt avtal inom kärnenergiområdet som binder Finland.

Till följd av ovanstående måste de inskränkningar i kärnenergilagen som gäller nationalitet ändras i fråga om fysiska och juridiska personer inom EU-medlemsstaternas jurisdiktion.

II Övriga ändringar

1. Ombesörjande av kärnavfall som producerats i Finland

1.1. Inledning

Vid drift av kärnkraftverk uppstår avfall, som vanligen indelas i tre typer av avfall: använt bränsle, kraftverksavfall och avfall när kraftverket rivs. Kärnavfall uppkommer i Finland som en följd av produktionen av kärnkraft vid Imatran Voima och Industrins Kraft samt vid driften av Statens tekniska forskningscentralens forskningsreaktor.

Den tekniskt sett mest krävande och dyraste delen av kärnavfallshanteringen utgörs av hanteringen och slutförvaringen av använt bränsle. Det använda bränslet innehåller med avseende på radioaktiviteten den största delen (över 99 %) av de radioaktiva ämnen som uppkommer vid ett kärnkraftverk.

Imatran Voima lagrar det använda bränslet från Lovisa kraftverk vid själva kraftverket sedan det lyfts ut ur reaktorn. Därefter returneras bränslet till Ryssland, där det upparbetas och där de kärnämnen som avskiljs vid upparbetningen (uran och plutonium) samt kärnavfallet blir kvar. Industrins Kraft bereder sig däremot på att slutförvara det använda bränslet från Olkiluoto kraftverk i Finlands berggrund. Man planerar att bränsleladdningarna skall överflyttas till slutförvaret först sedan de i flera decennier varit i ett mellanlager.

Medel- och lågaktivt kraftverksavfall uppstår när kärnkraftverk underhålls, repareras och rengörs. I Finland har man valt att hantera kraftverksavfallet så, att det placeras i berggrunden. Slutförvaret för kraftverksavfall från Lovisa kraftverk är under byggnad och skall enligt planerna tas i drift mot slutet av 1990-talet. På kraftverksområdet i Olkiluoto har man byggt ett motsvarande slutförvar för kraftverksavfall (den så kallade KVA-grottan, på finska VLJ-luola) som använts sedan år 1992. Rivningsavfallet när kraftverken tas ur drift har man planerat placera i nya utrymmen som senare skall byggas i anslutning till slutförvarsutrymmena för kraftverksavfall.

Statens tekniska forskningscentral har utrett möjligheterna att returnera de bränslestavar som använts i STF:s forskningsreaktor till Förenta Staterna. Man har hittills inte avtalat

om detta, och forskningscentralen är därför beredd att placera kärnavfallet från sin reaktor i Industrins Krafts slutförvar.

En mera detaljerad utredning av de omständigheter som skall beröras senare i detta kapitel ingår i en rapport från en arbetsgrupp tillsatt av handels- och industriministeriet, "Utredning om hanteringen av det använda bränslet från Lovisa kraftverk" (Handels- och industriministeriets publikationsserie: Betänkanden C:42, Helsingfors 1994, på finska).

Angående åtgärder i samband med kärnavfallshanteringen stadgas i huvudsak i kärnenergilagen.

1.2. Kärnavfallshanteringens politik och tidigare beslut

Kärnkraftverken i Lovisa och Olkiluoto beställdes enligt avtal som ingicks åren 1969—1974. Under de dåvarande stora förväntningarna på snabbt ökande energiproduktion ansåg man det sannolikt, att efterfrågan på uran skulle öka kraftigt i världen. Man trodde att detta kunde förutsätta upparbetning av använt kärnbränsle, så att kärnämnen skulle avskiljas ur det använda bränslet för att kunna användas på nytt, uranet i vanliga termiska reaktorer och plutoniet i bidadreaktorer.

När man i tiden beviljade tillstånd till kärnkraftverksbyggen hade man i de flesta länder ännu bara preliminära planer för kärnavfallshanteringen.

När det gällde kärnkraftverk som levererades till andra länder gick det dåvarande Sovjetunionen in för den principen, att man förband sig att leverera allt bränsle som reaktorerna behövde och ta det tillbaka när det var använt. Kärnstoppspolitikerna eller försöken att hindra överföring av kärnämnen till militärt bruk invercade otvivelaktigt på Sovjetunionens politik. En annan viktig orsak var förväntningarna på en snabb utbyggnad av bidadreaktorer, eftersom bidadreaktorprogrammet skulle ha behövt rikligt med plutoniumbränsle.

I avtalen om huvudleveranser till Lovisa kraftverk ingick en option om returnering av det använda bränslet. I avtal om inköp av färskt bränsle förband sig den sovjetiska avtalsparten att på särskild anhållan av Imatran Voima och enligt villkor, varom man skulle avtala separat, antingen köpa tillbaka kärnbränsle till världsmarknadspris eller uppabet

det till världsmarknadspris. De egentliga avtalen om retur av använt bränsle ingicks år 1981 och år 1986. Senare har avtalen justerats så, att den ryska parten uppstår en avgift för returneringen.

Industrins Kraft har inte ingått avtal om utförelse av bränslet till utlandet. Bolaget har utrett tillgången på hanteringstjänster, närmast upparbetning, utomlands och även förhandlat om sådana tjänster. Hinder för att uppnå ett avtal har varit i synnerhet tjänsternas höga pris och andra ekonomiska villkor, såsom förbindelse att betala betydande summor i förskott.

Forsknings- och planeringsarbete inriktat på tekniska lösningar inom kärnavfallshanteringen inleddes på systematisk basis i vårt land i samband med att de nuvarande kärnkraftverken togs i drift. En betydelsefull milstolpe för kärnavfallshanteringen är statsrådets principbeslut från år 1983 om målen för kärnavfallshanteringens forsknings-, utrednings- och planeringsarbete. Principbeslutet fattades på basis av planer som utarbetats av kraftbolagen och det omfattar ett fullständigt program som sträcker sig fram till år 2060. Kärnavfallshanteringen vid såväl Lovisa som Olkiluoto kraftverk har till väsentliga delar baserats på detta program. Linjedragningen i principbeslutet avspeglar de rådande uppfattningarna för tio år sedan angående behovet av internationellt samarbete inom kärnavfallshanteringen.

I principbeslutet konstaterades följande: "Vid hantering av använt bränsle bör man försöka uppnå internationella, centraliserade lösningar beträffande slutförvar, ty den totala mängden använt bränsle som produceras i våra kärnkraftverk är liten. Målet bör fortfarande vara att uppnå sådana avtalsarrangemang att uppdragsavfallet eller det använda bränslet som sådant slutförvar kan placeras utomlands. Tillståndsinnehavarna bör dock bereda sig på att i Finland ordna slutförvaring som uppfyller säkerhets- och miljövårdskraven för sådant använt bränsle, för vilket avtalsarrangemang inte uppnåtts."

I statsrådets principbeslut uppställdes etappmål och tidtabeller för hanteringen av använt bränsle, vilka avsågs leda till bygge och idrifttagning av ett finländskt slutförvar omkring år 2020. De mål som uppställdes i principbeslutet intogs i alla fyra kraftverksenheters drifttillstånd som beviljades i slutet av år 1983.

Eftersom det använda bränslet som producerats i Lovisa kraftverk med stöd av avtal

förts till Sovjetunionen och sedermera Ryssland, har de etappmålen och tidtabellerna för använt bränsle endast gällt Olkiluoto kärnkraftverk.

1.3. Nuläge och föreslagna ändringar

1.3.1. Nuvarande stadganden

Med kärnenergilagen som trädde i kraft år 1988, samt med de stadganden och beslut som utfärdades med stöd av kärnenergilagen, skapades en grund för förfarandet vid beslutsfattandet och tillståndssystemet samt isynnerhet för genomförandet av säkerhetstillsyn och kärnavfallshantering.

Kärnenergilagens utgångspunkt är, att ombesörjningen av kärnavfall åligger den som producerar avfallet, *den kärnavfallshanteringskyldige*. Denna skyldighet, *ombesörjningsskyldigheten*, innebär att den avfallshanteringskyldige skall sköta de åtgärder som hör till kärnavfallshantering av allt det avfall han producerat, se till att åtgärderna sakenligt förbereds samt stå för kostnaderna. Erläggandet av kostnaderna för åtgärder som skall vidtas i framtiden bör ytterligare säkras genom att man reserverar medel för kärnavfallshanteringens kostnader på det sätt som stadgas i lagens 7 kapitel. Detta sker med hjälp av en fond, som förvaltas och övervakas av staten. Till fonden skall den avfallshanteringskyldige betala avfallshanteringsavgifter vars summa motsvarar de fonderingsmål som vid olika tidpunkter fastställs av myndigheterna. Fonderingskyldigheten har lindrats genom att man tillåter att den uppdelas i perioder för vissa stora engångsinvesteringars del, till exempel när det gäller slutförvaret. Den brist som sålunda uppkommer skall dock alltid täckas med säkerheter som överlämnas till staten.

Vid beredningen av de olika beslut, som bygge och idrifttagning av en kärnanläggning förutsätter, är det väsentligt att den avfallshanteringskyldige i framtiden skall kunna klara sin ombesörjningsskyldighet på ett tillfredsställande sätt. I denna avsikt skall den avfallshanteringskyldige framlägga trovärdiga och godtagbara planer för kärnavfallshanteringen.

Beviljande av tillstånd och idrifttagning av ett kraftverk innebär ännu inte, att kärnavfallshanteringen i sinom tid kommer att genomföras efter den plan som framlagts. Av denna

orsak har man i lagstiftningen avstått från att reglera detaljer i samband med tillstånden utan istället utfärdat allmänna bestämmelser i lagstiftningen som bör följas inom kärnavfallshanteringen. Övriga delar av kärnavfallshanteringen, dvs. planer, tidtabeller med olika etappmål och själva genomförandet i detalj, skall utformas och med tiden få sitt närmare innehåll som en följd av myndigheternas beslut, som grundar sig på kärnenergilagen. I kraftverkens drifttillstånd bestäms sålunda numera endast om vilka kärnavfallsmängder som skall få förvaras på kraftverkets område.

Enligt kärnenergilagen kan den avfallshanteringsskyldiges ombesörjningsskyldighet upphöra på följande sätt:

- 1) ombesörjningsskyldigheten överförs på någon annan som finns i Finland, till exempel när anläggningen övergår i någon annans ägo,
- 2) kärnavfallet förs slutgiltigt utanför Finlands jurisdiktionsområde,
- 3) kärnavfallet placeras slutgiltigt på finländskt område på ett sätt som godkänns av strålsäkerhetscentralen (slutförvaring)

Handels- och industriministeriet beslutar enligt lagen, vid behov efter att ha hört miljöministeriet, om de principer enligt vilka ombesörjningsskyldigheten skall uppfyllas. På basis av detta stadgande kan man t.ex. besluta om kärnavfallshanteringen skall baseras på att slutförvaring av kärnavfallet sker i Finland eller utomlands och om uppärbetning utomlands kan komma ifråga före slutförvaringen, samt vilken tidtabell och vilka lösningar som skall följas i kärnavfallshanteringens viktigaste genomföringsskedan. Detaljerade bestämmelser om avfallshanteringens säkerhet utfärdas av strålsäkerhetscentralen.

För att styra detta beslutsfattande har man i kärnenergiförordningen (161/88) stadgat att beslutet antingen skall grunda sig på att kärnavfallet slutgiltigt kan föras utanför finländsk jurisdiktion, dvs. utomlands, eller på att det placeras i finländsk jord eller berggrund. En förutsättning för att det förstnämnda alternativet skall godkännas är, att ett bindande avtal har ingåtts om överföringen samt att avtalet kan anses vara genomförbart med tanke på avfallshanteringen när man beaktar tidtabellen samt andra villkor för avtalets förverkligande.

Kärnenergilagen berättigar handels- och industriministeriet att bestämma att enskilda avfallshanteringsskyldiga skall sköta avfallshanteringen gemensamt, om det därigenom är

möjligt att öka säkerheten eller avsevärt minska kostnaderna eller om andra vägande skäl kräver det.

Handels- och industriministeriet har år 1991 fattat beslut om principerna för kärnavfallshanteringen vid Lovisa och Olkiluoto kraftverk.

Ministeriet har i sitt beslut om Imatran Voima godkänt, att bolagets avtal med dess ryska avtalspart som ingåtts åren 1986—1987 till alla delar får användas som grund för uppfyllandet av Imatran Voimas ombesörjningsskyldighet. I det uttryckliga beslutet konstateras, att man inte förutsätter att bolaget skall vidta åtgärder för att bereda en slutförvaring i hemlandet. Utförseln av det använda bränslet skall dock ske inom sju år från den tidpunkt räknat då ifrågavarande parti upphört att fungera som bränsle.

För Industrins Krafts del konstateras i beslutet, att bolaget inte framlagt avtal om hantering av det använda bränslet utomlands, varför bolaget bör bereda sig på slutförvaring av det använda bränslet i finländsk berggrund i enlighet med gällande säkerhets- och miljövårdskrav och enligt en närmare angiven tidtabell. Utgångspunkt för planeringen är, att det använda bränslet skall mellanlagras sedan det avlägsnats ur reaktorn, varefter man omkring år 2020 kan inleda slutförvaringen. Fram till år 2000 bör man ha utrett och utvalt en sådan förlägningsplats, där slutförvaret vid behov kan byggas.

I kärnenergilagens systematik är ombesörjningen av kärnavfall inte i sin helhet föremål för tillståndsförfarande. I stället krävs tillstånd för nödvändiga delprestationer i samband med kärnavfallshanteringen med undantag för slutförvaringen. Sålunda behövs tillstånd till:

- 1) innehav av kärnavfall,
- 2) framställning och produktion av kärnavfall,
- 3) överlåtelse av kärnavfall och
- 4) hantering, användning och lagring av kärnavfall samt
- 5) transport, export och import av kärnavfall.

För att bygga och ta i drift en slutförvarsanläggning förutsätts ett principbeslut av statsrådet, ett positivt ställningstagande av riksdagen samt byggnads- och drifttillstånd.

Till behövliga delar har tillstånd som avses i punkterna 1—4 medtagits i kraftverkstillståndet. För utförseln av Lovisas kärnavfall till

Ryssland och därmed sammanhängande transport har strålsäkerhetscentralen beviljat ett tillstånd, som är i kraft till utgången av 1999. Strålsäkerhetscentralens behörighet grundar sig på behörighetsstadgandet i kärnenergilagen (16 §). I stöd av detta stadgande har utförelse och transport på finländskt område överförs till centralens behörighet.

1.3.2. *Hantering av använt bränsle från Lovisa kraftverk*

För att möjliggöra anskaffandet av Lovisa kraftverk ingick Finland och Sovjetunionens regeringar år 1969 ett avtal om samarbete på området för atomenergis fredliga användning. År 1992 har man avtalat om att förlänga avtalets giltighetstid.

Enligt detta avtal kan Ryssland (Sovjetunionens successionsmakt) på anhållan av Finland hantera bränsle som landet levererat och som blivit använt. I protokollet angående verkställighet av avtalet förklaras, att det på basis av avtalet inte föreligger hinder för att kärnbränsle som enligt avtalet levererats av Sovjetunionen efter användning i Finland kan returneras till Sovjetunionen, om härom avtalas mellan ifrågavarande bolag.

Möjligheten att returnera det använda kärnbränslet från Lovisa konstaterades i ett protokoll som uppgjordes mellan Finland och Sovjetunionen år 1975.

Imatran Voima har ingått separata avtal med den ryska parten för vardera kraftverksenheter i Lovisa angående returnering av använt bränsle, för Lovisa 1 senast år 1987 och för Lovisa 2 år 1986. Handels- och industriministeriet har godkänt dessa arrangemang.

I dessa likalydande avtal om returnering av använt bränsle konstateras, att den ryska avtalsparten mottar allt använt bränsle som härstammar från drift med kärnbränsle vilket levererats av Ryssland till Finland på basis av ett särskilt avtal. Avtalen är i princip i kraft under kraftverkets hela drifttid. Returneringsavtalens villkor är i kraft fem år i sänder och förblir i kraft ytterligare fem år, om ingendera avtalsparten föreslår någon ändring i avtalet innan femårsperioden löpt ut. Nu pågående femårsperioder löper ut i juni och i oktober år 1996.

Om parterna inte uppnår samförstånd om någon ändring som föreslagits i avtalet inom ett år efter att femårsperioden löpt ut, skall

transporterna fortsätta ännu i tre års tid men nu till förhöjt pris. Därefter upphör avtalet i praktiken att gälla.

Den exakta proceduren för att ändra avtalen är följande:

— transporterens pris justeras årligen enligt index

— tekniska villkor ändras vid behov genom ömsesidigt godkännande

— andra villkor kan ändras med fem års mellanrum om under denna tid framkommit väsentliga behov, som tidigare inte kunnat beaktas. Om ingendera avtalsparten föreslår ändringar innan respektive femårsperiod utlöp, förblir villkoren i kraft också de följande fem åren. Om man inte uppnår samförstånd om föreslagna ändringar, fortsätter transporterna endast i ytterligare tre år.

Det är numera Techsnabexport i Ryssland som svarar för returneringsavtalen. I avtalen har fastslagits vilka omständigheter som skall anses vara force majeure som hindrar uppfyllande av avtalet. I dessa avtal och i ett tillägg från den 30 december 1992 angående ekonomiska villkor för returneringarna samt vissa tekniska krav har man dock inte överenskommit om någon skadeståndsskyldighet om det blir avbrott i transporterna eller om transporterna upphör. Techsnabexport är skyldigt att ta emot bränslet på begäran av Imatran Voima. Beredskapen att transportera och hantera bränslet medför naturligtvis ekonomiska åtaganden för den ryska parten.

I den händelse att parterna inte sinsemellan kan förlikas efter en tvist om hur avtalet skall tillämpas, skall ärendet avgöras av skiljedomstolen vid handels- och industrikammaren i Moskva. Skiljedomstolens beslut blir slutgiltigt bindande för vardera parten.

De använda bränsleelementen från kraftverksenheter i Lovisa förvaras i vattenbassänger vid kraftverket och det använda bränslet returneras till Ryssland 5—7 år efter att det lyfts ut ur reaktorn.

I kraftverkets bassänger för lagring av använt bränsle finns utrymme för omkring 10 års drift, det vill säga för ca 300 ton uran. För närvarande finns det 147 ton bränsle i lagren och 75 ton bränsle i reaktorerna. Årligen överförs ca 25 ton bränsle från reaktorerna till bassängerna.

Nuvarande lagerutrymmen är tillräckliga utan ändringsarbeten och nya transporter för minst fem år framåt.

Transporter från Finland till Ryssland via landsväg och järnväg har förekommit nästan årligen ända sedan år 1981. Bränslet förs till uppberedningsverket i Tjeljabinsk. För varje returtransport överenskommer Imatran Voima och Techsnabexport separat om tidpunkt och tekniska arrangemang.

Sammanlagt har 253 ton uran transporterats från Lovisa till Tjeljabinsk, det vill säga ca 10 års använda bränsleelement. I framtiden skulle ännu ca 600 ton returneras till Ryssland, om uppskattningen baseras på att kraftverkets drifttid är 30 år, eller alternativt ca 950 ton, om drifttiden antas bli 45 år.

Uppberedningsverket i Tjeljabinsk hör till MAJAK-kombinatet som underlyder Rysslands kärnkraftsministerium. Tjeljabinsk är beläget vid södra Ural. Det egentliga kärnanläggningsområdet är beläget ca 70 kilometer norr om staden Tjeljabinsk.

I Tjeljabinsk kan man hantera använt kärnbränsle från reaktorer av Lovisa-typ, snabba reaktorer, forskningsreaktorer och atomdrivna fartyg. Av allt bränsle som hittills mottagits för uppberedning beräknas Lovisaverkets andel vara ca 7 %. Uppskattningen är osäker, eftersom det inte finns tillgängliga uppgifter om hantering av bränsle från bl.a. fartyg i militärt bruk.

I uppberedningsverket lyfts det använda bränslet först upp ur transportbehållaren och flyttas sedan till ett mellanlager av bassäng-typ.

Det högaktiva avfall som uppkommer vid uppberedningen solidifieras i glasform och innesluts i stålkapslar. Det mellanaktiva avfallet har hittills lagrats vid verket i flytande form. Man studeras olika alternativ för att solidifiera detta avfall. Lågaktivt flytande avfall har ända till de senaste åren letts till sjön Karatjai och i små mängder släppts ut också i Tetja-flodens bassänger. För lågaktivt fast avfall finns det nära verket en plats där avfallet kan grävas ner i jorden.

1.3.3. Föreslagna ändringar

Den internationella opinionen har allt klarare börjat förhålla sig negativt till slutförvaring av kärnavfall i något annat land än i det land där man ursprungligen utnyttjat det som bränsle. Detta visas tydligt i synnerhet av de lagändringar med vilka man i Frankrike och Sverige

förbjudit slutförvaring av kärnavfall från utlandet.

Å andra sidan har Förenta Staterna i år beslutat ta emot använt bränsle från forskningsreaktorer som landet levererat till utlandet.

Ur en principiell synvinkel kan man anse det vara ett viktigt mål, att högklassiga finländska säkerhets- och miljövårdskrav uppfylls vid hantering och slutförvaring av kärnavfall som producerats här. Slutgiltigt kan man säkerställa att så sker bara genom att i Finland slutförvara kärnavfall som producerats här och även i Finland vidta de åtgärder som omedelbart skall föregå slutförvaringen. Utredningarna utvisar, att den nuvarande finländska kändedomen och kunskapen om kärnavfallshantering såväl vetenskapligt som tekniskt är på en internationellt sett hög nivå. Enligt olika utredningar bör det även vara möjligt att finna lämpliga platser för slutförvaring av högaktivt kärnavfall i den finländska berggrunden.

Av ovan relaterade skäl föreslår regeringen att man i kärnenergilagen skall stadga om en allmän princip för användning av kärnenergi, enligt vilken kärnavfall som produceras i Finland till alla delar skall ombesörjas med kärnavfallshantering i Finland. Från denna huvudregel behövs dock ett undantag för små mängder kärnavfall som i forskningssyfte sänts utomlands, och som bör kunna bli slutgiltigt omhändertagna i destinationslandet samt för sådant kärnavfall, som uppkommit vid driften av den finländska forskningsreaktorn, och där det uppkomna kärnavfallet tas emot av till exempel den som levererat reaktorn.

Samtidigt bör lagen ändras så, att en avfallshanteringskyldigs ombesörjningskyldighet inte längre skall kunna upphöra genom att av honom producerat kärnavfall flyttas utanför finländsk jurisdiktion.

2. Förslag som gäller utomlands producerat kärnavfall

Kärnavfall som producerats utomlands har man hittills infört i landet i små mängder och i forskningssyfte, eller för transitering till en utländsk destination via finländskt område.

Enligt kärnenergilagen behövs det tillstånd för att importera kärnavfall. Stadgandena angående förutsättningarna för att tillstånd skall kunna beviljas försöker säkerställa att de allmänna principer för användning av kärnenergi som uttrycks i lagens 2 kapitel kan förverkligas. Förutom förbudet mot kärnsprängämnen stadgas i lagen bland annat, att:

- 1) användningen av kärnenergi skall, med beaktande av dess olika verkningar, vara förenlig med samhällets helhetsintresse, samt att
- 2) användning av kärnenergi skall vara säker och får ej orsaka skada på människor, miljö eller egendom.

När man tillämpar ovannämnda stadganden på ett eventuellt försök att införa kärnavfall i avsikt att hantera, lagra eller slutförvara detta i Finland, innebär de att myndigheterna då de bereder beviljandet av importlicens tvingas pröva följande omständigheter: om såsom avsikt för importen av kärnavfall uppges hantering, lagring eller slutförvaring i Finland, måste sökanden först påvisa, att nödvändiga utrymmen och anläggningar för dessa ändamål existerar i landet. Uppförandet av sådana anläggningar i ens något större projekt skulle kräva ett principbeslut av statsrådet, godkännande av riksdagen och därav följande byggnadstillstånd och drifttillstånd som skall beviljas av statsrådet.

En sådan ansökan om import kunde sålunda avslås redan av den orsaken, att en säker hantering av kärnavfallet inte är möjlig då de nödvändiga anläggningarna saknas. Tillståndet kunde vidare vägras även med den allmänna motiveringen, att en införsel av kärnavfall till Finland i det nämnda syftet inte kan anses vara förenligt med samhällets helhetsintresse.

Eftersom i denna proposition dock föreslås att såsom en allmän princip för användning av kärnenergi skall stadgas, att i Finland producerat kärnavfall måste ombesörjas i Finland, är det för konsekvensens och klarhetens skull motiverat att samtidigt stadga, att utomlands producerat kärnavfall inte får ombesörjas i Finland. I detta sammanhang är det dock skäl att göra ett undantag för små mängder kärnavfall som i forskningssyfte införts till Finland och vilka det i vissa fall av ekonomiska skäl blir mest fördelaktigt att slutförvara i Finland samt i sådana fall, då man här påträffar kärnavfall, vars ägare eller innehavare är okänd och som kan ha producerats i något annat land än Finland.

III Propositionens verkningar på organisation och ekonomi

1. Ändringar som ansluter sig till Euratomfördraget

Propositionen har inga väsentliga organisatoriska konsekvenser, även om den innebär att såväl handels- och industriministeriets som strålsäkerhetscentralens uppgiftsfält utvidgas. De ändringar som propositionen medför kan genomföras genom att mandatet för de ovannämnda myndigheterna preciseras.

De ändringar i stadgandena som Euratomfördraget förutsätter har inga omedelbara ekonomiska konsekvenser för myndigheternas verksamhet och inverkar inte heller nämnvärt på verksamheten vid de bolag som verkar i kärnenergibranschen. Bolagens skyldighet att lämna information kommer i huvudsak att grunda sig på information som redan nu samlas in. För att den anskaffningspolitik som Euratomfördraget förutsätter skall kunna genomföras och avtalets bemyndiganden tillämpas på ett sätt som avviker från det för närvarande brukliga, kunde det i teorin möjligen bli nödvändigt att annullera färdigt förhandlade anskaffningsavtal för kärnämnen och andra ämnen som behövs vid framställning av kärnbränsle och inleda procedurer som utjämnar prissättningen. Bolagen kan dock sannolikt på förhand skydda sig mot sådana risker genom att ingå privaträttsliga avtal och på förhand ta kontakt med berörda parter. För att undvika den sanktionsmekanism som ingår i Euratoms kontrollsystem är det tillräckligt att man förfar på det sätt som ifrågasvarande system förutsätter.

2. Övriga ändringar

2.1. Inledning

Förslagen innebär i praktiken en stor förändring i Imatran Voimas kärnavfallshantering, eftersom man inte längre när pågående femårsperiod utlöpt år 1996 får utföra använt kärnbränsle till Ryssland för upparbetning och slutförvaring. Av denna orsak måste bolagets planer för kärnavfallshantering uppgöras på helt ny basis från den utgångspunkten att hantering och slutförvaring kommer att ske i

Finland. Ett forskningsprogram med etappmål och tidtabeller kommer sannolikt att fastställas för bolaget.

Industrins Krafts lösning av hur kärnbränslet skall slutförvaras och var detta skall ske har ännu inte godkänts i Finland. Strålsäkerhetscentralen bedömde i början av år 1994 Industrins Krafts planer angående slutförvaring av använt bränsle, bolagets säkerhetsanalyser och undersökningar av ett möjligt ställe för slutförvaret och centralen fann inte några tekniska brister eller svagheter i säkerheten av grundläggande art i bolagets förslag till lösning av slutförvaringsfrågan. De säkerhetsanalyser som utförts stärker uppfattningen att slutförvaringsmetoden ifråga är säker. Ytterligare undersökningar är dock ännu nödvändiga.

Ovan relaterade slutsatser kan tillämpas när man ser på slutförvaringen i Finland av det använda bränslet från Lovisa kraftverk. Den lösning som väljs och dess tekniska metoder kan avvika från den lösning Industrins Kraft lagt fram, men något principiellt hinder för att slutförvarets säkerhet skall kunna tryggas är inte känt. Forsknings- och utredningsarbetet kommer att förutsätta en betydande arbetsinsats av Imatran Voima. Senare bör man även avgöra om man skall kunna godkänna slutförvaring av det använda bränslet som sådant (direkt slutförvaring) eller om man skall kräva att bränslet upparbetas så att uranet och plutoniumet kan tas till vara varvid bara det resterande kärnavfallet måste slutförvaras.

2.2. Ekonomiska verkningar

Den av handels- och industriministeriet tillsatta arbetsgruppen, som nämnts ovan i punkt III 2, jämförde kostnaderna för att returnera bränslet till Ryssland med kostnaderna för att en direkt slutförvaring i Finland. Vid jämförelsen framkom följande omständigheter, men det är skäl att hålla i minnet att stora osäkerheter vidläder alla beräkningar av kostnader för kärnavfallshantering och dess olika alternativ:

Totalkostnaderna för att returnera använt bränsle från Lovisa kraftverk är av samma storleksordning som kostnaderna för att slutförvara bränslet i Finland, under förutsättning, att de avgifter som betalas för returneringen förblir oförändrade under Lovisakraftverkets återstående drifttid. Förhållandet mellan kostnaderna beror bland annat på hur slutförva-

ringen kommer att förverkligas i Finland, hur mycket bränsle det kommer att gälla samt hur valutakurserna kan förändras. Det är sålunda omöjligt att göra en exakt jämförelse.

Om slutförvaringen kan genomföras med effektivt utnyttjande av samma anläggningar och slutförvarsutrymmen som används för bränslet från Olkiluoto, blir kostnaderna för direkt slutförvaring i Finland för de flesta alternativen en aning lägre än kostnaderna för att returnera bränslet till Ryssland. Om lovisabränslet slutförvaras separat blir kostnaderna däremot högre än kostnaderna för att returnera bränslet, förutsatt att avgifterna för returneringen inte stiger när de uttrycks i finska mark.

En jämförelse av kostnaderna vid olika tidpunkter görs bäst genom att man diskonterar de kostnader som senare uppkommer av elproduktionen till den tidpunkt då strömmen produceras och härvid använder en lämplig realräntefot. Diskonteringen minskar de beräknade kostnaderna allt mera, ju längre dröjsmålet blir innan kostnaderna uppstår och ju högre realräntenivån är. Denna minskande effekt är mycket större för alternativet med slutförvaring i Finland, eftersom största delen av kostnaderna uppkommer först när slutförvaringen inleds över 20 år efter det varje bränsleparti använts i reaktorn. Det använda bränslets returnering till Ryssland bör å andra sidan ske inom sju år från den tidpunkt då bränslet avlägsnats ur reaktorn. I praktiken sker exporten något tidigare. Då man använder en realräntenivå om 5 % blir kostnaderna för direkt slutförvaring diskonterade till elproduktionsögonblicket ca 40 % av de diskonterade kostnaderna. Ett dröjsmål i sju år från elproduktionsögonblicket till returneringen av bränslet minskar de diskonterade kostnaderna så, att de blir ca 70 % av avgifterna.

De diskonterade kostnaderna för slutförvaring i Finland med användande av en realränta på 5 % blir även i de mest ogynnsamma fallen en aning lägre än kostnaderna för att returnera det använda bränslet till Ryssland. Om slutförvaringen kan genomföras på ett förmånligt sätt, blir slutförvaringens diskonterade kostnader bara ca hälften av kostnaderna för att returnera bränslet.

Historiskt sett har den långfristiga realräntenivån både i Finland och på internationella penningmarknader varierat mellan 3 % och 5 %. Om beräkningarna utförs med en realrån-

ta på 3 %, blir skillnaden mellan alternativen märkbart mindre. Slutförvaring i Finland kan bli dyrare än returnering till Ryssland om realräntan är mycket låg.

De undersökningar som gjorts gäller tilläggs-kostnader som uppstår ur samhällsekonomisk synvinkel vid hantering av bränslet. Konsekvenserna ur företagsekonomisk synvinkel kan märkbart avvika från dem. Det ekonomiskt mest fördelaktiga alternativet att sköta slutförvaringen för kraftverken i Lovisa och Olkiluoto, nämligen med samma inkapslingsanläggning och samma slutförvar, förutsätter ett avtal om hur kostnaderna skall fördelas på bolagen. När det gäller fasta kostnader, som inte beror av bränslemängderna, kan man motivera mycket olika lösningar. En ännu större företagsekonomisk inverkan beror av vilken tidtabell som fastslås för Imatran Voima när det gäller att uppfylla skyldigheten att fondera medel i kärnavfallshanteringsfonden.

Kostnaderna för hantering av använt bränsle och skillnaderna mellan olika alternativ beror av många faktorer, som är mycket svåra att förutse på ett tillförlitligt sätt. Kostnaderna beror bland annat av kraftverkens ålder och den producerade strömmens mängd samt av förändringar i valutakurserna, av vilka avgifterna till Ryssland för hanteringen där kan bli när nuvarande avtalsperiod utlöper samt av vilka arrangemang som kommer att träffas för slutförvaring i Finland. Dessa beräkningar kan därför endast anses vara av riktgivande natur.

De ekonomiska konsekvenserna kan sammanfattas som följer:

— De odiskonterade totalkostnaderna för slutförvaring i Finland av använt bränsle från Lovisa kraftverk blir i alla mest sannolika alternativ högre än kostnaderna för att returnera bränslet till Ryssland. Differensen är som störst av storleksordningen en miljard mark, men i de flesta undersökta lägena blir skillnaden väsentligt mindre.

— Om kostnaderna för hanteringen av använt bränsle beräknas genom att framtida kostnader diskonteras till sitt nuvärde, blir en slutförvaring i Finland i nästan alla undersökta alternativ klart fördelaktigast. Om man tillämpar en låg räntefot och om andra omständigheter blir ogynnsamma för en slutförvaring i Finland, kan skillnaden i kostnader bli liten.

— Hanteringen av använt bränsle har relativt små konsekvenser för elproduktionskostnaderna. Då man beräknar de diskonterade

kostnadernas inverkan på elpriset är skillanden mellan returnering till Ryssland och slutförvaring i Finland ca 0,4 p/kWh när den är som störst. Den största skillnaden uppstår om slutförvaringen i Finland genomförs i samarbete med Olkiluoto kraftverk. Slutförvaring i separata utrymmen och med separat hanteringsanläggning ger en betydligt mindre kostnads-skillnad, som i vissa fall till och med gör returnering av bränslet till Ryssland mera ekonomisk än slutförvaring.

— Kostnaderna för slutförvaring i Finland är i huvudsak inhemska kostnader.

— Om slutförvaring i Finland leder till betydande ersättningar till den ryska parten, inverkar detta på kostnadsförhållandena. Konsekvenserna förstärks i de diskonterade kostnaderna, eftersom ersättningarna kommer att betalas i ett mycket tidigt skede jämfört med andra kostnader.

2.3. Ekonomiska reserveringar

För framtida kärnavfallshantering inbetalar de avfallshanterings-skyldiga årligen medel till statens kärnavfallshanteringsfond i samband med sin elproduktion. Ansvarsbeloppet som bestäms i kärnenergilagerna är den summa pengar, som behövs för samtliga åtgärder inom kärnavfallshanteringen för den avfallshanterings-skyldiges del, om kraftverkets drift skulle upphöra vid ifrågavarande tidpunkt. Fonderingsmålet för varje år innebär den penning-summa, som den avfallshanterings-skyldige vid årets slut skall ha inbetalat till fonden. Ansvarsbeloppen och fonderingsmålen beräknas utan diskontering.

Industrins Krafts ekonomiska reserveringar för kärnavfallshantering baseras på att det använda bränslet från Olkiluoto kärnkraftverk skall slutförvaras i finländskt berg. Ansvarsbeloppet för Industrins Kraft vid utgången av år 1993 har av handels- och industriministeriet fastställts till 3 803,9 miljoner mark och fonderingsmålet för år 1994 till 2 467,4 miljoner mark. För Imatran Voima är motsvarande tal 1 710,6 miljoner mark och 893,7 miljoner mark.

Imatran Voimas ekonomiska reserveringar för kärnavfallshanteringen baserar sig på att det använda bränslet från Lovisa kärnkraftverk skall returneras till Ryssland till den som levererat bränslet. Som en följd av en justering av returneringsavgiften som skedde 1992 ökade

Imatarn Voimas ansvarsbelopp för kärnavfalls- hantering så starkt, att statsrådet biföll bolagets anhållan om en tillfällig minskning av fonderingsmålet för åren 1993—1995. Detta gjordes med stöd av 46 § i kärnenergilagen som tillåter en tillfällig nedsättning av fonderings- målet av särskilda skäl i högst fem års tid.

Med tanke på reserveringar för kärnavfalls- hanteringen skulle det alternativ där Lovisa- kraftverkets använda bränsle blir slutförvarat i ett separat slutförvar grovt uppskattat betyda att Imatran Voimas ansvarsbelopp och fonde- ringsmål nästan fördubblas jämfört med nuva- rande läge. Däremot skulle slutförvaring av detta avfall på samma ställe som avfallet från Olkiluoto innebära, beroende på ett inbördes avtal mellan bolagen, att ansvarsbeloppet och fonderingsmålet grovt uppskattat stiger med 50—60 % från nuvarande reserveringsarrange- mang vid Imatran Voima. Ett gemensamt slutförvar innebär naturligtvis också att Indu- strins Krafts behov av reserveringar skulle minska.

Med stöd av 29 § kärnenergilagen kan hand- els- och industriministeriet även bestämma, att olika avfallshanteringskyldiga får sköta sin avfallshantering gemensamt, om man därmed kan öka säkerheten eller betydligt minska kostnaderna eller om andra vägande skäl krä- ver detta. Ovannämnda tillfälliga minskning av fonderingsmålet belopp, som tillåts i kärnener- gilagen, kan kanske även komma ifråga i fall kärnbränslet från Lovisa slutförvaras i Finland.

2.4. Organisatoriska verkningar

De övriga ändringarna har inga organisato- riska verkningar.

IV Beredningen av propositionen

1. Ändringar som ansluter sig till Euratomfördraget

Behovet av ändringar som anknyter till Euratomfördraget har beretts som en del av frågan angående Finlands inträde i Europeiska unionen. Nödvändiga ändringar har utretts av statsrådets integrationskommitté och myndig- heternas tjänstemän. Angående ändringsförsla- gen har man hört utrikesministeriet, miljömi- nisteriet, strålsäkerhetscentralen, Imatran Voi-

ma Oy och Industrins Kraft Ab samt kärn- energidelegationen, energipolitiska rådet och kärnsäkerhetsdelegationen

2. Övriga ändringar

Frågan om slutförvaringen av kärnavfall som producerats i Finland har noga utretts av en arbetsgrupp vid handels- och industrimini- steriet, som överlämnade sitt betänkande den 15 mars 1994 (Utredning om hantering av det använda kärnbränslet från Lovisa kraftverk, handels- och industriministeriets publikations- serie: Betänkanden C:42, på finska).

Frågan om möjligheten att förbjuda import av kärnavfall har på uppdrag av handels- och industriministeriet utretts i en rapport från år 1993 (handels- och industriministeriets publika- tionsserie: Utredningar D:201, på finska).

Angående de här avsedda ändringsförslagen har man hört utrikesministeriet, miljöministeri- et, strålsäkerhetscentralen, Imatran Voima Oy, Industrins Kraft Ab, kärnenergidelegationen, energipolitiska rådet samt kärnsäkerhetsdelega- tionen.

V Andra omständigheter som inverkat på pro- positionens innehåll

1. Ändringar som ansluter sig till Euratomfördraget

Propositionen ansluter sig för dessa ändring- ars del till Finlands medlemskap i Europeiska unionen, varom till riksdagen överlämnats re- gerings proposition angående godkännande av vissa bestämmelser i avtalet om Finlands anslutning till Europeiska unionen. Propositio- nen innehåller bland annat en utförligare redogö- relse för Euratomfördraget samt en redogö- relse för övergångstider om vilka man överens- kommit i avtalet om anslutande av konunga- riket Norge, republiken Österrike, republiken Finland och konungariket Sverige till Europeis- ka unionen samt specialarrangemang om infö- rande och tillämpning av andra EU-arrange- mang.

2. Övriga ändringar

Ur fördraget om grundande av Europeiska unionen, ur dess sekundärlagstiftning eller

domstolspraxis fås inte något entydigt besked om ett regelrätt importförbud eller exportförbud för kärnavfall är möjligt enligt EU:s rättspraxis. Med beaktande av de mål för ekonomisk integration som uttrycks i fördraget förefaller det mycket sannolikt, att sådana förbud skulle anses strida mot EU:s rättspraxis. I unionsfördragets beslutsdokument ingår en gemensam förklaring (Förklaring 4), enligt vilken avtalsparterna konstaterar, att medlemsstaterna såsom avtalspartner i fördraget om grundande av Europeiska atomgemenskapen beslutar producera eller inte producera kärnenergi i enlighet med sina egna riktlinjer och verksamhetsprinciper. För slutdelen av kärnbränslets kretslopp skall varje medlemsstat själv definiera sina egna verksamhetsprinciper. I en gemensam förklaring (Förklaring 23) bekräftar avtalsparterna, att gemenskapens lagstiftning inte skall förplikta en medlemsstat att ta emot någon särskild leverans av radioaktivt avfall från en annan medlemsstat.

Riksdagens utrikesutskott har i sitt betän-

kande om EU-propositionen (UtUB: s. 69) förutsatt att ”lagen bör också förbjuda transport av använt kärnbränsle eller kärnavfall via Finland till tredje land samt mellanlagring i Finland”. Med beaktande av ovanstående synpunkter samt syftena med det direktiv från år 1993 som avses ovan i I kap. 2.1. angående transport av radioaktivt avfall samt de krav på nationellt förfaringsätt som ingår i direktivet, föreslås inte i denna proposition något ovillkorligt förbud att transitera kärnavfall via Finland.

Med hänvisning till det ovan sagda kan man anse det vara ändamålsenligt att bereda sig på att Finland ansluts som medlemsstat i EU sålunda, att man i stället för att stadga om uttryckliga import- och exportförbud stadgar på här föreslaget sätt om en allmän princip för användning av kärnenergi, att i Finland skall få slutförvaras och hanteras och lagras endast här producerat kärnavfall samt att här producerat kärnavfall skall slutförvaras och hanteras och lagras i Finland.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

3 §. *Definitioner.* För att Euratomfördraget skall kunna tillämpas måste fördraget definieras i lagen. I förslaget definieras fördraget så att det förutom själva fördraget som gäller upprättandet av Euratom också avser de ändringar som har gjorts i det före anslutningstidpunkten, den sekundärlagstiftning som getts med stöd av det samt de anslutningsvillkor och de anpassningar som ingår i fördraget om anslutning till Europeiska unionen.

6 a §. *Hantering av kärnavfall som producerats i Finland.* Det föreslagna stadgandet har förlagts som en allmän princip i 2 kapitlet kärnenergilagen. Detta innebär att stadgandet skall tillämpas på användningen av kärnenergi i alla dess skeden, varvid syftet med det särskilt accentueras när stadgandena i 21 § lagen tillämpas på ansökningar om tillstånd att få exportera kärnämnen och kärnavfall. Tillstånd får därmed enligt hänvisningsstadgandet i 21 § inte beviljas ifall inte principerna i 6 a § iakttas. I kärnenergiförordningen har man för avsikt att

inbegripa kännetecken enligt vilket undantag avsedda skall få göras från huvudregeln.

6 b §. *Bestämmelser om kärnavfall som uppkommit utanför Finland.* Även detta stadgande utgör en allmän princip för användning av kärnenergi, varvid det bör tillämpas till exempel när man ansöker om tillstånd att införa kärnavfall till Finland enligt 21 §. De stadganden som nämnda paragraf hänvisar till medför då, att tillstånd inte kan beviljas, om sökanden har för avsikt att införa kärnavfall i Finland i annan avsikt än att transportera det vidare till tredje land. Angående undantag från denna huvudregel skall stadgas genom förordning.

17 §. *Tillståndshavaren.* De föreslagna ändringarna innebär att de undantag som avses i paragrafens 2 mom. härefter gäller endast verksamhet som utövas i Finland av samfund och myndigheter som lyder under jurisdiktionen i stater som står utanför EU.

21 §. *Övrig användning av kärnenergi.* 21 a §. *Genomförandet av den gemensamma marknaden.* I föreslagen form skall 21 § 1 mom. tillämpas på samma avtal om anskaffande av och export-

och importfall gällande kärnämnen, kärnavfall och andra i 2 § avsedda ämnen och anordningar som tidigare. Den 21 a § som har fogats till lagen innebär att export- och importtillstånd för ämnen och anordningar som avses i bilaga IV till Euratomfördraget avgörs separat utan att stadgandet i lagens 5 § om samhällets helhetsintresse tillämpas när exporten eller importen sker mellan Finland och en annan EU-stat. Prövningen är då rättsprövning. Enligt förslaget skall man, då 21 § tillämpas, sörja för att anskaffningsavtalen samt exporten och importen vid behov uppfyller de förutsättningar som får sitt innehåll ur Euratomfördraget. Den myndighet som beviljar tillstånd skall sörja för att de utanför stående stater som avses i 21 § 1 mom. 7 punkten samtycker till anskaffningen. Ifall det vid import endast är fråga om att Finland skall ge sitt samtycke, ingår det i beslutet om beviljande av importtillstånd.

32 §. *Ombesörjningsskyldighetens upphörande.* Den föreslagna ändringen av 2 punkten är en direkt följd av den föreslagna 6 a §. Eftersom det kärnavfall som har producerats här i regel skall slutförvaras i Finland, kan inte heller ombesörjningsskyldigheten upphöra genom att kärnavfallet slutligt transporteras utomlands utom i de undantagsfall om vilka skall bestämmas genom förordning.

54 §. *Den högsta ledningen och tillsynen på kärnenergiområdet.* Euratomfördraget gäller i regel kärnenergilagens tillämpningsområde. Den högsta ledningen och tillsynen på kärnenergiområdet hör redan idag till handels- och industriministeriets uppgifter. Eftersom fördraget till många delar också gäller andra än sådana uppgifter som i kärnenergilagen stadgas att strålsäkerhetscentralens skall handha, är det nödvändigt att också till denna del sörja för att handels- och industriministeriet vid behov kan svara för verkställigheten av förpliktelserna i Euratomfördraget och övervaka tillämpningen av fördraget.

55 §. *Tillsynsmyndighet.* Verkställigheten i Finland av kontroll- och tillsynssystemet för de transporter av kärnavfall som avses i Euratomfördraget är en uppgift av teknisk natur som väl passar in bland de andra uppgifter som i paragrafen har stadgats som strålsäkerhetscentralens uppgifter. I de fall där beviljandet av tillstånd till dylika transporter ankommer på handels- och industriministeriet, skall alla de uppgifter som kontroll- och tillsynssystemet för

transporterna förutsätter av den behöriga myndigheten skötas av strålsäkerhetscentralen.

63 §. *Tillsynsbefogenheter.* Euratomfördraget förutsätter skyldighet att uppdatera data och sända dem direkt till kommissionen och detta hänför sig direkt till företaget. Uppgifterna gäller de anläggningar där kärnämnen eller använt kärnbränsle produceras, separeras eller annars behandlas. Bok skall föras över använda och producerade malmer och kärnämnen och detsamma gäller transport av kärnämnen. I det moment som har fogats till paragrafen har stadgats om den direkta skyldighet att lämna uppgifter som refereras ovan. Dessutom har för tillståndshavaren ställts skyldighet att tillåta att de inspektörer som kommissionen har sänt får tillträde till de anläggningar och platser han har i sin besittning, där kärnämnen eller använt kärnbränsle (kärnavfall) produceras, separeras eller annars behandlas. Detsamma gäller anläggningar och platser där malmer som avses i kärnenergilagen produceras eller används.

68 a §. *Handräckning då det gäller iakttagandet av Euratomfördraget.* I de fall där malmer, malmanrikningar eller kärnämnen, vilka innehåller uran eller torium, skall tas ur tillståndshavarens besittning för att vidarebefordras till Euratoms byrå eller underställas kommissionens tillsyn eller överlåtas till kommissionen, är handels- och industriministeriet enligt den föreslagna 54 § den behöriga finska myndigheten i saken. Detsamma gäller i de fall där kommissionen bestämmer om sanktioner för att säkerhetsövervakningen inte har iakttagits. Eftersom avsikten är att handels- och industriministeriet vid behov skall vara den verkställande myndigheten när det gäller genomförandet av sanktioner, är det ministeriets uppgift att vid behov be om handräckning av polismyndigheterna för att åtgärderna skall kunna vidtas. De åtgärder som enligt förslaget skall kunna begäras är husrannsakan och kroppsvisitation för att de ämnen som avses ovan skall kunna hittas samt tas i beslag av myndigheten. Med stöd av den fullmakt att utfärda förordning som finns i lagen skall separat stadgas om det förfarande genom vilket förflyttning av de ämnen som avses här till en plats som kommissionen eller byrån anvisar verkställs. På de åtgärder som avses här skall enligt vad som föreslås tillämpas samma metoder som i tvångsmedelsförfarandet dock på så sätt att stadgandena i 5 kapitlet tvångsmedelslagen (450/87) tillämpas med sådana undantag som beror på

verkningarna av bestämmelserna i Euratomfördraget och de bestämmelser som utfärdats med stöd av det.

75 §. *Sökande av ändring och verkställighet av beslut.* Enligt det föreslagna 2 mom. skall ändring i beslut som statsrådet fattat på ansökan om att få tillstånd att bygga eller driva en kärnanläggning eller att få utöva gruv- eller anrikningsverksamhet i syfte att producera uran eller torium fortfarande sökas i enlighet med lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50). Detsamma gäller andra beslut om tillstånd som getts med stöd av kärnenergilagen och i huvudsak även övriga beslut som getts med stöd av lagen. De undantag som avses i det föreslagna 2 mom. gäller fall, där beslut med stöd av Euratomfördraget ges för verkställigheten av det och dessa beslut begränsar tillståndshavarens rättigheter eller uppställer skyldigheter för denne på så sätt att det organ som avses i Euratomfördraget har uteslutande behörighet i ärendet eller ändring i ett sådant organs beslut skall sökas av ett annat organ som avses i Euratomfördraget.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft samtidigt som Finland blir medlem i EU med undantag för stadgandena i 6 a § och 32 § 1 mom. 2 punkten. Om tidpunkten för när lagen skall träda i kraft skall stadgas genom förordning.

Lagens 6 a § och 32 § 1 mom. 2 punkt föreslås träda i kraft vid en tidpunkt om vilken skall stadgas genom förordning. Avsikten är att lagen till denna del skall träda i kraft under 1996 när femårsperioden för Imatran Voima Oy:s avtal om returnering av använt bränsle går ut.

3. Lagstiftningsordning

3.1. Ändringar i anslutning till Euratomfördraget

Förslaget till lag om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen, som har getts till riksdagen, skall behandlas i inskränkt grundlagsordning i enlighet med 69 § 1 mom. riksdagsordningen. Enligt förslaget skulle Finland genom att ratificera anslutningsfördraget på

Europeiska gemenskapernas verksamhetsområde förbinda sig till sådana bestämmelser i de grundläggande fördragen som strider mot vissa stadganden i grundlagarna. Synpunkter som gäller lagstiftningsordningen har refererats närmare i nämnda regeringsproposition.

Förslaget till lag om ändring av kärnenergilagen innehåller åtgärder som hör till Europeiska gemenskapernas kommissions verkställande makt. Då man med förslaget till lag om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen möjliggör en hänskjutning av behörigheten till EU:s organ i den lagstiftningsordning som avses i 69 § 1 mom. riksdagsordningen, kan den föreslagna lagen om ändring av kärnenergilagen behandlas i den lagstiftningsordning som avses i 66 § riksdagsordningen.

3.2. Övriga ändringar

De föreslagna lagrummen, 6 a § och 32 § 1 mom. 2 punkten, innebär att Imatran Voima inte längre kommer att kunna uppfylla sina avtalsförpliktelser, som förutsätter att bolagets använda kärnbränsle skall exporteras till Ryssland för att hanteras och slutförvaras där såsom man överenskommit i civilrättsliga avtal, vilka refererats ovan i II kap. 1.3.2. Detta kommer att avbryta avtalens giltighetstid år 1996 när nuvarande femårsperioder löper ut, men sannolikt kan dock detta avbrott förverkligas utan att bolaget åsamkas ekonomiska förluster som beror på avtalet. Långtidslagring och hantering samt slutförvaring i Finland enligt de stadganden som här föreslås åsamkar med stor sannolikhet inte mera kostnader för bolaget än vad det skulle åsamkas om exporten till utlandet fortgick hela den tid kärnkraftsanläggningens enheterna i Lovisa är i bruk. Det är förenligt med det allmänna bästa att kärnavfall som har producerats i Finland också slutförvaras här och det hindrar inte normal, skälig och förnuftig användning av sådan egendom som är avsedd för bolagets produktion av kärnenergi. Därför kan enligt regeringens uppfattning lagförslaget också till dessa delar behandlas i lagstiftningsordningen enligt 66 § riksdagsordningen. Regeringen anser det dock vara att rekommendera, att grundlagsutskottets utlåtande i ärendet skall inhämtas.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av kärnenergilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i kärnenergilagen av den 11 december 1987 (990/87) 3 § 6 och 7 punkterna, 17 § 1 mom. samt 2 mom. inledande stycket, 21 § 1 mom. 5 och 6 punkterna samt 1 mom. sista meningen, 32 § 1 mom. 2 punkten samt 75 § 2 mom. och
fogas till 3 § en ny 8 punkt, till lagen nya 6 a och 6 b §§, till 21 § 1 mom. nya 7 och 8 punkter, till lagen en ny 21 a §, till 54 § ett nytt 2 mom., till 55 § 2 mom. en ny 6a punkt, till 63 § ett nytt 3 mom., samt till lagens 10 kap. en ny 68 a §, som följer:

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

6) *skyddsarrangemang* åtgärder som behövs för att skydda användningen av kärnenergi mot lagstridig verksamhet och som vidtas inom kärnanläggningen, på dess område, på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används,

7) *beredskapsarrangemang* åtgärder som är behövliga för begränsning av kärnsador och som vidtas inom kärnanläggningen, på dess område, på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används, samt

8) *Euratomfördraget* det fördrag som ingicks i Rom den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, sådant som det med stöd av fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen binder Finland.

6 a §

Ombesörjande av kärnavfall som uppkommit i Finland

Kärnavfall, som uppkommit i Finland i samband med användningen av kärnenergi eller som en följd av användningen av kärnenergi, skall hanteras, lagras och slutförvaras på ett sätt som är avsett att bli bestående i Finland.

Vad som ovan stadgas gäller inte i följande fall, varom skall stadgas genom förordning:

1) små mängder kärnavfall, som levereras eller som har levererats till utlandet för forskningsändamål, ej heller,

2) kärnavfall, som uppkommit i Finland i samband med driften av en forskningsreaktor eller som en följd därav.

6 b §

Bestämmelser angående kärnavfall som uppkommit utanför Finland

Kärnavfall, som uppkommit utanför Finland i samband med användningen av kärnenergi eller som en följd därav, får inte hanteras, lagras eller slutförvaras på ett sätt som är avsett att bli bestående i Finland.

Vad ovan stadgas gäller inte i följande fall, varom skall stadgas genom förordning:

1) små mängder kärnavfall, som levereras eller som har levererats till Finland för forskningsändamål, ej heller,

2) till sitt ursprung okänt kärnavfall, som avses i 80 § 1 mom.

17 §

Tillståndshavare

Tillstånd till användning av kärnenergi kan beviljas endast fysisk person, samfund eller myndighet som lyder under jurisdiktionen i en medlemsstat i Europeiska unionen.

Andra än i 1 mom. avsedda samfund eller myndigheter kan av särskilda skäl beviljas tillstånd att

21 §

Annan användning av kärnenergi

Tillstånd till verksamhet som avses i 2 § 1 mom. 2—5 punkten kan, när verksamheten förutsätter det, beviljas om

5) sökanden förfogar över behövlig sakkunskap och den organisation som handhar verksamheten samt behörigheten för den personal som handhar verksamheten är sakenlig,

6) sökanden bedöms ha ekonomiska och andra behövliga förutsättningar att bedriva

verksamheten på ett säkert sätt och i enlighet med Finlands internationella avtalsförpliktelser,

7) det samtycke som, i rådets direktiv om övervakning och kontroll av transport av radioaktivt avfall mellan medlemsstaterna och till och från gemenskapen (92/3/Euratom), förutsätts av främmande stater har erhållits och bestämmelserna i direktivet också i övrigt kan iaktas, samt

8) sökanden i enlighet med bestämmelserna i Euratomfördraget har lämnat in de data om malmer och malmanrikningar som innehåller uran eller torium och om kärnämnen vilka avses i bestämmelserna, och

användningen av kärnenergi även i övrigt motsvarar de i 5—7 §§ stadgade principerna och inte står i strid med förpliktelserna enligt Euratomfördraget.

21 a §

Genomförandet av en gemensam marknad

När tillstånd som avses i 21 § söks för utförelse eller införelse av ämnen eller anordningar som avses i bilaga IV till Euratomfördraget mellan stater som är medlemmar i Europeiska unionen skall tillstånd beviljas, om, då verksamheten detta förutsätter, de förutsättningar om vilka stadgas i 21 § 1—6 och 8 punkten uppfylls och den användning av kärnenergi som avses i ansökan också i övrigt uppfyller de principer som stadgas i 4, 6 och 7 §§.

32 §

Ombesörjningsskyldighetens upphörande

Handels- och industriministeriet eller strålsäkerhetscentralen, i det fall att denna beviljat tillstånd till verksamhet som medför kärnavfall, skall bestämma att ombesörjningsskyldigheten upphört, när

2) kärnavfallet på ett sätt som enligt 6 a § 2 mom. kan godkännas som slutligt har förts utanför Finlands jurisdiktionsområde, eller

54 §

Den högsta ledningen och tillsynen på kärnenergiområdet

Ifall inte i någon annan lag eller förordning

annat stadgas är handels- och industriministeriet den behöriga myndighet i Finland som avses i Euratomfördraget.

55 §

Tillsynsmyndighet

För utförandet av de uppgifter som nämns i 1 mom. skall strålsäkerhetscentralen särskilt

6 a) verka som den behöriga myndighet som förutsätts i det direktiv som nämns i 21 § 1 mom.7 punkten,

63 §

Tillsynsbefogenheter

Tillståndshavaren skall sörja för att den skyldighet att lämna information som avses i VII kapitlet i Euratomfördraget fullgörs och hålla sådan materialbokföring samt driftsbokföring som fördraget förutsätter. Tillståndshavaren skall i den omfattning som tillsynen förutsätter tillåta att de inspektörer som avses i 81 artikeln i fördraget får tillträde till de anläggningar och ställen i dennes besittning som inspektionen gäller.

68 a §

Handräckning då det gäller iakttagandet av Euratomfördraget

Ifall malmer eller malmanrikningar som innehåller uran eller torium eller kärnämnen som tillståndshavaren har i sin besittning, med stöd av Euratomfördraget skall fråntas tillståndshavaren eller ifall sanktioner som gäller tillståndshavaren och som har utfärdats med stöd av kapitel VII i nämnda fördrag skall verkställas och tillståndshavaren inte har iakttagit de bestämmelser som getts om verkställighet, skall polismyndigheten på begäran av den behöriga myndigheten i Finland vid behov ge handräckning för att ovan nämnda åtgärder skall kunna vidtas. Vid behov skall husrannsakan eller kroppsvsitation företas på begäran av den behöriga myndigheten för att de ovan nämnda ämnena skall kunna hittas och tas i förvar av myndigheten.

På åtgärder som avses i 1 mom. skall

tvångsmedelslagen (450/87) tillämpas om inte annat följer av Euratomfördraget.

75 §

*Sökande av ändring och verkställighet
av beslut*

Ändring i annat än i 1 mom. nämnt beslut som fattats av statsrådet, handels- och industriministeriet eller strålsäkerhetscentralen söks i den ordning som stadgas i lagen om ändrings-sökande i förvaltningsärenden (154/50), om inte annat följer av Euratomfördraget.

Såväl 6 a § som 32 § 1 mom. 2 punkten i denna lag skall träda i kraft år 1996 vid en tidpunkt varom skall stadgas genom förordning, dock inte före den 1 november 1996. Övriga stadganden i denna lag skall träda i kraft vid en tidpunkt, varom skall stadgas genom förordning.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

På de ansökningar om tillstånd som gäller användning av kärnenergi och som är anhängiga då denna lag träder i kraft skall denna lag tillämpas.

Helsingfors den 14 november 1994

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Handels- och industriminister *Seppo Kääriäinen*

Lag

om ändring av kärnenergilagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i kärnenergilagen av den 11 december 1987 (990/87) 3 § 6 och 7 punkterna, 17 § 1 mom. samt 2 mom. inledande stycket, 21 § 1 mom. 5 och 6 punkterna samt 1 mom. sista meningen, 32 § 1 mom. 2 punkten, samt 75 § 2 mom. och

fogas till 3 § en ny 8 punkt, till lagen nya 6 a och 6 b §§, till 21 § 1 mom. nya 7 och 8 punkter, till lagen en ny 21 a §, till 54 § ett nytt 2 mom., till 55 § 2 mom. en ny 6a punkt, till 63 § ett nytt 3 mom. samt till lagens 10 kap. en ny 68 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

6) *skyddsarrangemang* åtgärder som behövs för att skydda användningen av kärnenergi mot lagstridig verksamhet och som vidtas inom kärnanläggningen, på dess område, på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används; *samt* med

7) *beredskapsarrangemang* åtgärder som är behövliga för begränsning av kärnsador och som vidtas inom kärnanläggningen, på dess område, på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används.

6) *skyddsarrangemang* åtgärder som behövs för att skydda användningen av kärnenergi mot lagstridig verksamhet och som vidtas inom kärnanläggningen, på dess område, på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används,

7) *beredskapsarrangemang* åtgärder som är behövliga för begränsning av kärnsador och som vidtas inom kärnanläggningen, på dess område, på någon annan plats eller i transportmedel där kärnenergi används, *samt*

8) *Euratomfördraget* det fördrag som ingicks i Rom den 25 mars 1957 om upprättandet av Europeiska atomenergigemenskapen, sådant som det med stöd av fördraget om Finlands anslutning till Europeiska unionen binder Finland.

6 a §

Ombesörjande av kärnavfall som uppkommit i Finland

Kärnavfall, som uppkommit i Finland i samband med användningen av kärnenergi eller som en följd av användningen av kärnenergi, skall hanteras, lagras och slutförvaras på ett sätt som är avsett att bli bestående i Finland.

Vad som ovan stadgas gäller inte i följande fall, varom skall stadgas genom förordning:

1) *små mängder kärnavfall, som levereras eller som har levererats till utlandet för forskningsändamål, ej heller,*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2) kärnavfall, som uppkommit i Finland i samband med driften av en forskningsreaktor eller som en följd därav.

6 b §

Bestämmelser angående kärnavfall som uppkommit utanför Finland

Kärnavfall, som uppkommit utanför Finland i samband med användningen av kärnenergi eller som en följd därav, får inte hanteras, lagras eller slutförvaras på ett sätt som är avsett att bli bestående i Finland.

Vad ovan stadgas gäller inte i följande fall, varom skall stadgas genom förordning:

1) små mängder kärnavfall, som levereras eller som har levererats till Finland för forskningsändamål, ej heller,

2) till sitt ursprung okänt kärnavfall, som avses i 80 § 1 mom.

17 §

Tillståndshavare

Tillstånd till användning av kärnenergi kan beviljas endast finska medborgare, samfund eller stiftelser eller statliga myndighet.

Utländskt samfund eller utländsk myndighet kan av särskilda skäl beviljas tillstånd att

17 §

Tillståndshavare

Tillstånd till användning av kärnenergi kan beviljas endast fysisk person, samfund eller myndighet som lyder under jurisdiktionen i en medlemsstat i Europeiska unionen.

Andra än i 1 mom avsedda samfund eller myndigheter kan av särskilda skäl beviljas tillstånd att

21 §

Annan användning av kärnenergi

Tillstånd till verksamhet som avses i 2 § 1 mom. 2—5 punkten kan, när verksamheten förutsätter det, beviljas om

5) sökanden forfogar över nödvändig sakkunskap, den organisation som handhar verksamheten är behörig och den personal som handhar verksamheten har behövlig kompetens; samt om

6) sökanden bedöms ha ekonomiska och andra behövliga förutsättningar att bedriva verksamheten på ett säkert sätt och i enlighet med Finlands internationella avtalsförpliktelser; och

5) sökanden förfogar över behövlig sakkunskap och den organisation som handhar verksamheten samt behörigheten för den personal som handhar verksamheten är sakenlig,

6) sökanden bedöms ha ekonomiska och andra behövliga förutsättningar att bedriva verksamheten på ett säkert sätt och i enlighet med Finlands internationella avtalsförpliktelser,

7) det samtycke som, i rådets direktiv om

Gällande lydelse

användningen av kärnenergi även i övrigt motsvarar de i 5—7 §§ stadgade principerna.

Föreslagen lydelse

övervakning och kontroll av transport av radioaktivt avfall mellan medlemsstaterna och till och från gemenskapen (92/3/Euratom), förutsatts av främmande stater har erhållits och bestämmelserna i direktivet också i övrigt kan iakttagas, samt

8) sökanden i enlighet med bestämmelserna i Euratomfördraget har lämnat in de data om malmer och malmanrikningar som innehåller uran eller torium och om kärnämnen vilka avses i bestämmelserna, och

användningen av kärnenergi även i övrigt motsvarar de i 5—7 §§ stadgade principerna och inte står i strid med förpliktelseerna enligt Euratomfördraget.

21 a §

Genomförandet av en gemensam marknad

När tillstånd som avses i 21 § söks för utförelse eller införelse av ämnen eller anordningar som avses i bilaga IV till Euratomfördraget mellan stater som är medlemmar i Europeiska unionen skall tillstånd beviljas, om, då verksamheten detta förutsätter, de förutsättningar om vilka stadgas i 21 § 1—6 och 8 punkten uppfylls och den användning av kärnenergi som avses i ansökan också i övrigt uppfyller de principer som stadgas i 4, 6 och 7 §§.

32 §

Ombesörjningsskyldighetens upphörande

Handels- och industriministeriet eller strålsäkerhetscentralen, i det fall att denna beviljat tillstånd till verksamhet som medför kärnavfall, skall bestämma att ombesörjningsskyldigheten upphört, när

2) kärnavfallet på ett godkänt sätt slutligt har förts utanför Finlands jurisdiktionsområde; eller

2) kärnavfallet på ett sätt som enligt 6 a § 2 mom. kan godkännas som slutligt har förts utanför Finlands jurisdiktionsområde, eller

54 §

Den högsta ledningen och tillsynen på kärnenergiområdet

Ifall inte i någon annan lag eller förordning annat stadgas är handels- och industriministeriet

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

den behöriga myndighet i Finland som avses i Euratomfördraget.

55 §

Tillsynsmyndighet

För de uppgifter som nämns i 1 mom. skall strålsäkerhetscentralen särskilt

För *utförandet* av de uppgifter som nämns i 1 mom. skall strålsäkerhetscentralen särskilt.

6 a) verka som den behöriga myndighet som förutsätts i det direktiv som nämns i 21 § 1 mom. 7 punkten,

63 §

Tillsynsbefogenheter

Tillståndshavaren skall sörja för att den skyldighet att lämna information som avses i VII kapitlet i Euratomfördraget fullgörs och hålla sådan materialbokföring samt driftsbokföring som fördraget förutsätter. Tillståndshavaren skall i den omfattning som tillsynen förutsätter tillåta att de inspektörer som avses i 81 artikeln i fördraget får tillträde till de anläggningar och ställen i dennes besittning som inspektionen gäller.

68 a §

Handräckning då det gäller iakttagandet av Euratomfördraget

Ifall malmer eller malmanrikningar som innehåller uran eller torium eller kärnämnen som tillståndshavaren har i sin besittning, med stöd av Euratomfördraget skall fräntas tillståndshavaren eller ifall sanktioner som gäller tillståndshavaren och som har utfärdats med stöd av kapitel VII i nämnda fördrag skall verkställas och tillståndshavaren inte har iakttagit de bestämmelser som getts om verkställighet, skall polismyndigheten på begäran av den behöriga myndigheten i Finland vid behov ge handräckning för att ovan nämnda åtgärder skall kunna vidtas. Vid behov skall husrannsakan eller kroppsvisitation företas på begäran av den behöriga myndigheten för att de ovan nämnda ämnena skall kunna hittas och tas i förvar av myndigheten.

På åtgärder som avses i 1 mom. skall tvångs-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

medelslagen (450/87) tillämpas om inte annat följer av Euratomfördraget.

75 §

*Sökade av ändring och verkställighet
av beslut*

Ändring i annat än i 1 mom. nämnt beslut, som fattats av statsrådet, handels- och industriministeriet eller strålsäkerhetscentralen söks i den ordning som stadgas i lagen om ändrings-sökande i förvaltningsärenden (154/50).

Ändring i annat än i 1 mom. nämnt beslut, som fattats av statsrådet, handels- och industriministeriet eller strålsäkerhetscentralen söks i den ordning som stadgas i lagen om ändrings-sökande i förvaltningsärenden (154/ 50), om inte annat följer av Euratomfördraget.

Såväl 6 a § som 32 § 1 mom. 2 punkten i denna lag skall träda i kraft år 1996 vid en tidpunkt varom skall stadgas genom förordning, dock inte före den 1 november 1996. Övriga stadganden i denna lag skall träda i kraft vid en tidpunkt, varom skall stadgas genom förordning.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

På de ansökningar om tillstånd som gäller användning av kärnenergi och som är anhängiga då denna lag träder i kraft skall denna lag tillämpas.